HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

באחד

באדר[ו] [א]משמיעין על השקלים [ב]ועל הכלאים [ג]ובחמשה עשר בו קורין את המגילה בכרכים ומתקנין את הדרכים ואת הרחובות ואת מקוות המים ועושין כל צרכי הרבים ומציינין (על) [את] הקברות [ד]ויוצאין אף על הכלאים: **גמ'** ולמה באחד באדר כדי שיביאו ישראל את שקליהן בעונתן ותיתרם תרומת הלשכה מן החדשה בזמנה [ה]באחד בניסן ומר רבי שמואל בר רב יצחק תרומת[2] הלשכה [ו]כתחלתה דכתיב [1]ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחדש הוקם המשכן. ותני עלה ביום שהוקם המשכן בו ביום נתרמה התרומה [א]רבי טבי רבי יאשיה בשם כהנא[2] [א]נאמר כאן [2]חדשי ונאמר להלן [3]חדשי מה חדשי שנאמר להלן אין מונין אלא מניסן אף חדשי שנאמר כאן אין מונין אלא מניסן [ג] א"ר יונה שבק רבי טבי ראשה דמתניתא [ב] ואמר סופה [ב]דל כן כהדא דתני [2]זאת עולת חדש בחדשו יכול יהא תורם בכל חדש וחדש ת"ל בחדשו לחדשי (השנה) בחדש אחד הוא תורם לכל חדשי השנה יכול באיזה חדש שירצה [ג]נאמר [ג] כאן חדשי ונאמר להלן חדשי מה חדשי שנאמר להלן אין מונין אלא מניסן אף חדשי שנאמר כאן אין מונין אלא מניסן: מהו משמיעין. רב הונא אמר מכריזין היך מה דאת אמר (ז) [4]ויתנו קול ביהודה ובירושלם תמן תנינן אין[7] בין אדר הראשון לאדר השני אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים [ג]ר' סימון בשם ר' יהושע בן לוי אף שימוע שקלים וכלאים ביניהם [ד]רבי[ה] חלבו ורב הונא (ד)רב בשם ר' חייא רבה הכל יוצאין בי"ד שהוא זמן קרייתה א"ר [ו]יוסי ויאות[ז] כלום אמרו משמיעין על השקלים לא כדי שיביאו ישראל את שקליהן בעונתן אם את אמר באדר הראשון עד כדון אית בשתא שיתין יומין (ה)כלום אמרו יוצאין אף על הכלאים לא כדי שיהיו הצמחין ניכרין (ח) אם אומר את באדר הראשון עד כדון אינון דקיקין רבי חזקיה שאל מעתה בני בבל משמיעין על השקלים מראשו של [ט](חודש) חורף [ה][ו](לא כדי שיביאו ישראל שקליהן בעונתן ותיתרם תרומת הלשכה מן החדשה בזמנה באחד בניסן התיב ר' עולא קומי רבי מנא והא תנינן[ז] [ו]בשלשה פרקים בשנה תורמין את הלשכה בפרום הפסח [ז]בפרום העצרת בפרום הפסח אילין דקריבין בפרום הפסח אילין דרחוקין בפרום העצרת ואילין דרחוקין מנהון בפרום החג א"ל

ריבב"ן

פירוש רבינו יהודה בן בנימין הרופא זצוק"ל:

משנה א באחד באדר משמיעין על השקלים. לפי שצריך להביא בא' בניסן מתרומה הדשה כדלמר במגילה [דף כט.]: זאת עולת חדש בחדשו חדש והבא קרבן מתרומה חדשה תמידין ומוספין הבאין בר"ח ניסן נקנין משקלים חדשים ולמה באחד באדר כדתניא דורשין בהלכות פסח קודם לפסח שלשים יום ואפי' לרשב"ג דאמר ג' שבתות הוא: ושולחנין יושבים במדינה בט"ו באדר מקדימין מא' באדר: **משמיעין.** מכריזין כמו ויעביר קול ביהודה וכן וישמע שאול את העם ומכריזין [על הכלאים] לפי שלמתין ניכרין ואעפ"כ לא היו עוקרין ומפקירין לאחר תקנה עד ט"ו באדר שיהא גדול קלת שיוכל לעוקרו: **בכרכין.** המוקפין חומה מימות יהושע בן נון: **ומתקנין את הדרכי.** לפי שנתקלקלו מחמת המים: **ואת מקוות המים.** שמא ירבו הטופין על הזוחלין והטובל שם לא עלתה [לו] טבילה כדתניא בספרא אף מעין ובור מקוה מים מעין מטהר בזוחלין ואין המקוה מטהר בזוחלין אלא בשאובין פי' טוטפין מי גשמים כדאמרי' בפ' במה אשה [שבת סה.] אבור דשמואל עביד לבנתיה מקוה ביומי ניסן ומפלי ביומי תשרי. אי נמי לפי שמעיינות מתמעטין בקיץ עושין מקוה ממי גשמים בחורב לזורב הקיץ כדאיתא בתוספתא מו"ק כל מקוה שאין בו ארבעים סאה מושכין לו אמת המים ומשלימין לו ארבעים סאה כדי שיהא כשר להקווות עליו: **מציינין על הקברות.** ברים מו"ק תנו מתקנין את הדרכים ואת הרחובות ואת מקוות המים ועושין כל צרכי הרבים ומציינין על הקברות ויוצאין על הכלאים משמע שבחוצו של מועד היו יוצאין ק"ש ליון אליון קשיא כלאים אכלאים ליון אליון ק"ש כדמפרש בירושלמי דפסחים שילרו אחר שליינוהו בט"ו באדר ושטפו אליון וגם יש להקשות דרכים ורחובות דדרכים ורחובות ויש לתרץ שירדו גשמים וחזרו וקלקלו דלמאר בפ"ק דר"ה בניסן נמי שכיחי קטרי כלאים אכלאים ל"ק [כדלמתרץ] בירושלמי כאן בבכיר כאן בחפיל ובבבלי עוד מתרצין כאן בזרעים כאן בירקות גרסינן במ"ק [דף ו.] ועד כמה הן יוצאין כאותה שנינו כל שאה שיש בה רובע זרע ממין אחר ימעטו ובמסכת כלאים היא שנויה:

תקלין חדתין

באחד באדר. מפרש בגמרא: **משמיעין.** מפרש בגמ': **על השקלים.** שיביאו שקליהן לירושלים: **ועל הכלאים.** שיעקרו הכלאים עד שלא ישייר רובע לבית שאה: **בכרכין.** המוקפות חומה מימות יה"נ והא דלא תני במתניתין בי"ד קורין בכפרים ובעיירות גדולות מפרש בגמ' לקמן: **ומתקנין את הדרכים.** שנתקלקלו מימות הגשמים מתקנין אותן בשביל עולי רגלים ל"ש בשביל הגולים לעבר מקלנו כדכתיב תכין לך הדרך (דברים יט.): **מקוואות המים.** לנקותן מטיט או לחשיך מים לתוכן אם נחסרו משעורן: **כל צרכי הרבים.** מפרש בגמרא: **ומציינין את הקברות.** בשיד כדי שיפרשו הכהנים ושוטי טהרות ולא יתהלו ולפי שביה"ג היה הסיד ניטול מחמת הגשם לכך היו צריכים לחזור ולציין:

ויוצאין אף על. מפ' בגמ': **גמ' דבי שיביאו וכו'.** מפני שבאמצ בניסן היו צריכים להקריב קרבנות הצבור מתרומה הדשה כדלקמן מש"ה היו ב"ד מקדימין להכריז על השקלים באחד באדר דהיינו שלשים יום קודם כדי שיביאו שקליהן: **בעונתן.** בזמנן קודם ר"ח ניסן: **תרומת הלשכה.** שתורמין מן הלשכה שנאספו בתוכה כל השקלים כדתנן לקמן פ"ג: **אר"ש בר"י.** בא לפרש מה ראו לתרוס תרומת הלשכה מן החדשה בא' בניסן דוקא: **בתחלתה.** כמו שהיה תרומה ראשונה שתרמו ישראל במדבר: ה"ג **נהדי.** זאת עולת חדש בחדשו לחדשי השנה: **נהון נהדי.** ראשון הוא לכם לחדשי השנה: **שבק ר' עזי ריש"ל כו'.** בתמיה דהא מסיפא לחוד לא דיעבון מידי: **נאמר כאן נהדי.** הכל' בחדשו לשנה וע"כ הוה דיעבון מייעה דבחודש ג' יהא תורם לכל השנה דהא כולה יתירא והשתא דכתיב נמי לחדשי ע"כ לג"ש אתיא: **כמה דתימה.** כלומר הא דתקנו לבכיר אמאמר אקרא דכתיב ויתנו וגו': **ויתנו קול כו'.** וסיפא דקרא דבציא לה' משתא משה עבד ה' ואיילי התם בשקלים כדמוכחי קראי דויהוא במלכים (ב יב) דכתיב כסף עובר והיינו שקלים שנא' כל העובר על הפקודים: **אלא מקרא מגילה כו'.** שאם קראו המגילה בחדר ג' צריכים לחזור ולקרותה בשני: **בשאינו ביישוב.** שאינו עוהג אלא בשני דוקא ואם השמיעו מוחרין ומשמיעין בשני: **יאות.** נכון כן נעות כלפחד דוברות מתרגמינן יאות כו': **עד כדון.** הוא כלשון עדיין בשבבלי: **אית בשפת ר' יומן.** מאדר ג' עד ניסן ולא אמרת להקדיש כל כך חיישינן שמא יסמכו שיש לפניהם עוד שהות הרבה ובתוך כך יפשעו ולא יביאו בזמנן ואשכחן בכמה דוכתי שחכו חכמים לעמלם בזמנם שלא יקדיש ושלא יאחר: **אינון דקיקין.** הלמחים הם קטנים ואינם ניכרים לידע אם הם כלאים: **ר' חזקיה שאל מעתה כו'.** כלומר שאל אלא בני בהמ"ד אם יסכימו על שיטתו הכוהנה בעניני וכ"ש קוגית הירושל' בכ"מ דקאמר שאל אינו לשון שאלה ואבעיא אלא שהי' ברור בעניני ולא שאל אלא אם נכון גם בעניני בני בהמ"ד: **מעתה.** שהטעם דהשמעת שקלים וכלאים דוקא בשני משום דבאחד עדיין יש שהות הרבה וכ"ל ג"כ בני בבל שהם דוקא, מא' ג' ניכרים להשמיע מדאלא מן חודש בכדי שיהיה להם שהות להביא שקליהן עד א' בניסן לא"י: **בני בבל.** בבל רחוק מירושלים הרבה בכדכתיב ונוריה בתים מאתיך הרחוקה (ירמיה ה') וכן תנן בפ"ג בבל ל"ל והשלשים לשם בבל ומדי ומדינות הרחוקות: **בג' פרקים כו' תורמין את הלשכה.** לשכה גדולה היתה בעזקת שבה היו מכניסין תחלה כל השקלים ואח"כ כשהיו רוצים ליטול מן הלשכה ליקח בהן קרבנות לצור לא היו טוטלין ממנה בפעם א' כדי לורך הקרבנות של כל השנה אלא היו טוטלין מן הלשכה בג' פרקים בשנה: **בפרום הפסח.** דהיינו ט"ו יום קודם הרגל כדלקמן: **לא יאמר.** בתמיה וכי לא יאמר: **הלין דקרוכין בפרום הפסח כו'.** דקס"ד דמש"ה

תורה אור השלם

1 וַיְהִי בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הוּקַם הַמִּשְׁכָּן: שמות מ יז 2. וְנִסְכֵּיהֶם חֲצִי הַהִין יִהְיֶה לַפָּר וְשִׁלִּישִׁת הַהִין לָאַיִל וּרְבִיעִת הַהִין לַכֶּבֶשׂ יַיִן זֹאת עֹלַת חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה: במדבר כח יד 3. הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה: שמות יב ב 4. וַיִּתְּנוּ קוֹל בִּיהוּדָה וּבִירוּשָׁלִַם לְהָבִיא לְיֵי מִשְׂאֵת מֹשֶׁה עֶבֶד הָאֱלֹהִים עַל יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר: דברי הימים ב כד ט

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פרק ג משקלים הל"ט:

ב ב מיי' פרק ב מכלאים הלט"ו:

ג ג מיי' פרק ג ממגילה הלכה ד טוש"ע או"ח סימן תרפה סעיף ג:

ד ד מיי' פרק ג מכלאים הלט"ו:

ה ה מיי' פרק ב משקלים הל"ו:

ו ו מיי' שם הל"ה:

נוסחת הבבלי

(**א**) ר' טבי בר' בשם רב כהנא: (**ב**) ואמר מיפא דלא קן בר': (**ג**) רב סימון בר': (**ד**) ורב בשם בר': (**ה**) כלום אומרים שיוצאין על בר' אלא כדי בר': (**ו**) מן תיצא לא בר' עד בא' בניסן מוקפין: (**ז**) בפרום החג בפרום עצרת: (**ח**) לא נאמר הלין הקרוכין:

הגהות הב"ח

(**א**) גמ' כתמילתה שנאמר ויהי בחדש הראשון. נ"ב תרומת הלשכה היתה ביום הלוי"ל דמשכן בו המשכן כדתניא בס"פ ובמסכ' שבת פרק ר"ע אומר יום שנגל עבר עטרות ראשון למעשה בראשי ראשון לעבוד ראשון לכהנו ראשון לעבוד דהיינו סדר עבודת צבור תמידין שבאין מתרומת הלשכה: (**ב**) שם אמר ר' יונה שבק ר' טבי דלא תני ראשה ואמר מיפא דאמר לא כאן בהדא דתני זאת. נ"ב פי' דנקטו סוף המדרש והשמיט מתילתו. לא כאן כמו לה בה"ש: (**ג**) שם נאמר כאן בחדשו לחדשי השנה ונאמר להלן בחדשי השנה מה: (**ד**) שם ויתנו קול ביהוד' וביר"ש לבוד' ונאמר כאן בחדשו לחדשי השנה מה: (**ה**) שם אלא מעתה בני בבל משמיעין על השקלים מראש חודש ניסן. נ"ב ר"ל בני בבל לחדשי תמוז. ונ"ב נראה לר"ג דסי' לשון שמיע' אלא ה"ג ושאר ישמיעו ויצירו קול בכל עריהם וירושלם לאמר לא הכיאו עלי זית ותמרים ע"ר) וכ' הרא"ש שאין צריך למנוח הגריפא דלא דייק על השמעה שהוא לשון הכרחה רק מביא ראיה שצריך לזרז את בני ישראל בנתני' המוטלין עליה' שיביאום מעכשו ע"כ:

(**ו**) שם אם לא אמר באחד:

הגהות הגר"א

[**א**] גמ' נאמר כאן לחדשי וכו' ונאמר להלן לחדשי וכו' מה לחדשי האמור וכו' אף לחדשי וכו' כל"ל דא בקרא כתיב זאת עולת חדש בחדשו לחדשי השנה: [**ב**] ה"ג לא כן תני: [**ג**] נאמר כאן לחדשי וכו' מה לחדשי האמור וכו' אף לחדשי וכו' כל"ל: [**ד**] ר' חלבו וכו' עד זמן קרייתה ל"ג ועי' בק"ש: [**ה**] ל"ל כדי שיביאו ישראל וכו' ומיהא לא ל"ג:

(**ו**) (מגילה י"ג: כ"ט. מו"ק ו.), (**ז**) ירושלמי ר"ה פ"ג הל"ב, (**ח**) עי' ר"ה ז ב, ד) מגילה ו: ירושלמי מגילה פ"ג הל"ה, (**ט**) ירושלמי מגילה פ"ג הל"ב והל"ג ופ"ב הל"ג, ו) יומא, ז) ירושלמי שם פ"ג הל"ה, (**ח**) נ"ל, (**ט**) לקמן פ"ג משנה ג.

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פרק ג משקלים הל"ט:

ב ב מיי' פרק ב מכלאים הלט"ו:

ג ג מיי' פרק ג ממגילה הלכה ד טוש"ע או"ח סימן תרפה סעיף ג:

ד ד מיי' פרק ג מכלאים הלט"ו:

ה ה מיי' פרק ב משקלים הל"ו:

ו ו מיי' שם הל"ה:

נוסחת הבבלי

(**א**) ר' טבי בר' בשם רב כהנא: (**ב**) ואמר מיפא דלא קן בר': (**ג**) רב סימון בר': (**ד**) ורב בשם בר': (**ה**) כלום אומרים שיוצאין על בר' אלא כדי בר': (**ו**) מן תיצא לא בר' עד בא' בניסן מוקפין: (**ז**) בפרום החג בפרום עצרת: (**ח**) לא נאמר הלין הקרוכין:

הגהות הב"ח

(**א**) גמ' כתמילתה שנאמר ויהי בחדש הראשון. נ"ב תרומת הלשכה היתה ביום בס"ע ובמסכ' שבת פרק ר"ע אומר יום שנגל עבר עטרות ראשון למעשה בראשי ראשון לעבוד ראשון לכהנו ראשון לעבוד דהיינו סדר עבודת צבור תמידין שבאין מתרומת הלשכה: (**ב**) שם אמר ר' יונה שבק ר' טבי דלא תני ראשה ואמר מיפא דאמר לא כאן בהדא דתני זאת. נ"ב פי' דנקטו סוף המדרש והשמיט מתילתו. לא כאן כמו לה בה"ש: (**ג**) שם נאמר כאן בחדשו לחדשי השנה ונאמר להלן בחדשי השנה מה: (**ד**) שם ויתנו קול ביהוד' וביר"ש לבוד' ונאמר כאן בחדשו לחדשי השנה מה: (**ה**) שם אלא מעתה בני בבל משמיעין על השקלים מראש חודש ניסן. נ"ב ר"ל בני בבל לחדשי תמוז. ונ"ב נראה לר"ג דסי' לשון שמיע' אלא ה"ג ושאר ישמיעו ויצירו קול בכל עריהם וירושלם לאמר לא הכיאו עלי זית ותמרים ע"ר) וכ' הרא"ש שאין צריך למנוח הגריפא דלא דייק על השמעה שהוא לשון הכרחה רק מביא ראיה שצריך לזרז את בני ישראל בנתני' המוטלין עליה' שיביאום מעכשו ע"כ:

(**ה**) שם אם לא אמר באחד:

הגהות הגר"א

[**א**] גמ' נאמר כאן לחדשי וכו' ונאמר להלן לחדשי וכו' מה לחדשי האמור וכו' אף לחדשי וכו' כל"ל דא בקרא כתיב זאת עולת חדש בחדשו לחדשי השנה: [**ב**] ה"ג לא כן תני: [**ג**] נאמר כאן לחדשי וכו' מה לחדשי האמור וכו' אף לחדשי וכו' כל"ל: [**ד**] ר' חלבו וכו' עד זמן קרייתה ל"ג ועי' בק"ש: [**ה**] ל"ל כדי שיביאו ישראל וכו' ומיהא לא ל"ג: